

Remissvar över Ds 2024:16 Ett fritidskort för barn och unga – en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra

Umeå kommun motsätter sig remissens förslag att skapa ett fritidskort för barn och unga.

Umeå kommun motsätter sig remissens förslag i sin helhet och stödjer inga delförslag.

Skäl till att Umeå kommun motsätter sig till remissens förslag:

- Utredningen underskattar administrationens omfattning för enskilda individer, civilsamhället samt kommuner. I remissen beräknas de administrativa kostnaderna uppgå till en fjärdedel av satsade medel. Umeå kommun bedömer att det därutöver tillkommer såväl kostnader för kommunen samt betydande svårigheter för enskilda individer och civilsamhället att administrera fritidskortet.
- Analysen över fritidskortets storlek, nyttjande och effekter av användandet är för generell. Den tar i praktiken enbart sin utgångspunkt i socioekonomiska faktorer. Umeå kommun menar att långt många fler faktorer påverkar barn och ungas deltagande i fritidsaktiviteter. Umeå kommun ställer sig frågande till om fritidskortet, såsom förslaget är utformat, kommer att nå de barn som är i störst behov av stöd.
- Inblandningen av minst en myndighet till samt begränsningar av vilka som får vara ideella utförare leder till onödig administration och till hinder för att nå ut brett till barn och ungdomar.

Synpunkter på området remissen gäller

Att Umeå kommun helt avfärdar remissens förslag kan tyckas märkligt men det beror för det första på att det här är ett arbete som Umeå kommun redan gör och prioriterar. Därtill är förslagen utformade så att de inte tar hänsyn till och stödjer det arbete och det arbetssätt som kommunen har, utan tvärtom bygger hinder när det gäller utformning, administration, prioritering av målgrupper och bredd på arbetet.

Umeå kommun välkomnar ett initiativ där man vill stötta barn och ungdomars fritidsaktiviteter och vill förstärka området med statliga resurser. Det mest verkningsfulla förslaget vore att tillföra statliga medel till kommunen som redan har ett organiserat arbetssätt för detta ändamål och vet hur insatserna ska organiseras, utformas och riktas.

Umeå kommun menar att grunden för utredningen, att en ökad statlig styrning inom

området ska leda till att fler barn och unga börjar med fritidsaktiviteter, är en felaktig utgångspunkt.

Umeå kommun menar vidare att utredningen på ett bättre sätt borde ha involverat kommunerna i det fortlöpande arbetet för att på så sätt förankra utredningen och förslagen.

Ett fritidskort för barn och unga ska införas (se avsnitt 3 i promemorian)

Att offentlig sektor ska stötta föreningslivet är inget som är lagstadgat men den offentliga sektorn har under lång tid valt att stötta ideella föreningar och föreningsliv. Stödets upplägg och storlek varierar en hel del om man jämför mellan Sveriges alla kommuner. Umeå kommun beviljar årligen stora summor i stöd vilket sammantaget skapar avgörande förutsättningar för ett rikt föreningsliv i kommunen och en bredd av aktiviteter. Utöver dessa stöd avsätts också stora summor för lokaler och anläggningar som kan nyttjas av föreningslivet.

Umeå kommun arbetar också med riktade satsningar som exempelvis gratis lovaktiviteter och insatser för att Umeå ska växa tryggt och säkert. Dessa initiativ är till för att försöka få fler barn och ungdomar till föreningslivet genom att sänka trösklar, stimulera alla barns deltagande och mildra effekterna av barnfattigdom. Aktiviteterna som skapas ska vara lätta att delta i och anpassade för att försöka nå de barn och unga som vi inte når idag. Syftet med initiativet att Umeå ska växa tryggt och säkert är ett sätt för kommunen att arbeta med unga i risk och att försöka, tillsammans med civilsamhället, skapa en meningsfull fritid för så många som möjligt.

Utifrån de perspektiven vill Umeå kommun belysa det faktum att kommunen satsar stora resurser på att försöka nå de barn och ungdomar som inte redan är aktiva i föreningslivet idag, för att de ska hitta fritidsaktiviteter och därmed få en meningsfull fritid.

Utredningens förslag stödjer inte Umeå kommuns befintliga arbete utan leder som beskrivits till onödig administration och begränsningar snarare än möjligheter.

Remissens förslag om ett allmänt fritidskort på 500 kronor per person och ett särskilt fritidskort på 2000 kronor saknar en bredare analys. Det allmänna fritidskortet kommer som Umeå kommun ser det, att nyttjas av de som redan har de ekonomiska förutsättningarna och kan hantera administrationen som följer. Det särskilda kortet som är kopplat till bostadsbidraget är meningen att stärka de familjer i utsatthet, men här menar Umeå kommun att målgruppen är bredare och att förslaget har liten möjlighet att nå ut till de som behöver det mest. Här borde till exempel utredningen analyserat hur väl försörjningsstödet fungerar idag för att ta reda på hur väl dessa medel används för barn och ungas

fritidsaktiviteter samt vilket stöd dessa familjer är i behov av för att kunna delta i fritidsaktiviteter.

Reformens syfte är en bred satsning men med fokus på de som behöver mest stöd. Att enbart stärka de ekonomiska förutsättningarna leder inte automatiskt till att fler barn och unga deltar i fritidsaktiviteter. Det är ett alltför snävt perspektiv. Umeå kommun kan genom sin mångåriga erfarenhet och sitt omfattande arbete idag, se att en mängd faktorer påverkar barn och ungas deltagande i fritidsaktiviteter. Några exempel är: avstånd till aktivitet, ideellt engagemang i familjen, kulturella skillnader, tillgänglighetsaspekter och tillgång till kollektivtrafik eller bil. Umeå kommun anser att de riktade insatser som redan görs idag och insatser planerade framöver har en större betydelse än ett fritidskort.

Det ska finnas ett utförarregister (se avsnitt 5 i promemorian)

Umeå kommun har ett regelverk för stöd till ideella föreningar med grundläggande krav vilka föreningen måste uppfylla för att beviljas stöd. Exempel på grundläggande krav kan vara att föreningen normalt ska vara ideell, allmännyttig och öppen för alla samt att bidrag inte ska lämnas till en organisation om den eller någon av dess företrädare, inom ramen för verksamheten, diskriminerar eller på annat sätt bryter mot principen om alla människors lika värde. Utöver det ska föreningar årligen lämna in stadgar, årsmötesberättelse, revisionsberättelse och verksamhetsplan. Med det anser Umeå kommun att man tar ansvar för en god kontroll av föreningar för att de ska kunna ansöka om offentliga medel, och i denna kontext, anses vara godkända utförare. Att statliga medel ska användas till att en till myndighet ska administrera och granska föreningar anser Umeå kommun varken vara motiverat, kostnadseffektivt eller säkert. Två instanser ska enligt förslaget utföra samma arbete men där kunskapen och kompetensen redan finns hos kommunen.

Umeå kommun arbetar inte enbart med kontroll utan en stor del av arbetet innefattar rådgivning och att stärka de ideella verksamheterna. Genom att samverka med flera parter vill Umeå kommun att det ska finnas ett starkt och självständigt föreningsliv som fortsätter att skapa en bredd av aktiviteter. Inom Umeå kommun har i dagsläget cirka 550 föreningar rätt att söka bidrag utifrån regelverket. Enligt remissens förslag om vilka som kan bli utförare av fritidskortet, utöver den kommunala kulturskolan, finns en begränsning till föreningar som hör till Riksidrottsförbundet (RF) och till organisationer som får stöd av Svenskt Friluftsliv samt barn- och ungdomsorganisationer som får stöd av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF). Till de två senare finns ytterligare krav om att utföraren ska ha bedrivit barn- och ungdomsverksamhet i minst 5 år före ansökan om registrering.

Umeå kommun anser att den här begränsningen riskerar att missgynna det lokala föreningslivet. Vi ser också att flickor i större utsträckning är med i kulturella aktiviteter

medan pojkar är mer aktiva i idrottsföreningar. Med den här begränsningen av utförare missgynnas flickors deltagande i fritidsaktiviteter. På lokal nivå vet vi att tillgången till olika typer av fritidsaktiviteter är viktiga mötesplatser samt att bredden på utbudet behövs för att nå så många som möjligt. I remissens avgränsning vad gäller möjliga utförare ser Umeå kommun en risk med att fritidskortet på lokal nivå inte kommer erbjuda ett tillräckligt stort utbud av aktörer och att viktiga aktörer utelämnas.

Konsekvenser (se avsnitt 12 i promemorian)

Enskilda

Remissen ger en bild av hur många barn och unga som berörs av reformen och hur många som kommer att använda fritidskortet. Som tidigare nämnt ser Umeå kommun många osäkerhetsfaktorer. Det kommer att vara av stor vikt att allmänheten får kännedom om fritidskortet, hur det är tänkt att användas och att föreningslivet också kan ansluta sig som utförare. Utifrån Umeå kommuns perspektiv är fortfarande den stora frågan hur vi ska nå de barn och ungdomar vi inte når idag och den analysen saknas i remissförslaget.

Remissförslaget föreslår att E-hälsomyndigheten ska administrera satsningen och att en digital tjänst skapar goda förutsättningar för en kostnadseffektiv administration av fritidskortet. Umeå kommun ser inte att inblandningen av ännu en myndighet och aktör är motiverat.

Kommunerna

Kommunerna i Sverige samverkar nära föreningslivet (utförarna) på lokal nivå och har både kunskap och erfarenheter som inte framkommer i remissunderlaget. Att göra bedömningen att kommunal sektor berörs enbart utifrån att kulturskolan är en potentiell utförare är en mycket snäv tolkning. Umeå kommun gör bedömningen att flera delar av kommunens organisation kommer att behöva bidra till reformens vilja för att uppnå önskad effekt där det troligtvis, åtminstone initialt, krävs administrativ förstärkning samt ett administrativt stöd både till det lokala föreningslivet och till enskilda individer.

Fritidskortet bygger på ett mycket omfattande administrativt upplägg som kostar ungefär 200 miljoner per år. Remissförslaget har redan renderat höga administrativa kostnader och analysen av hur mycket administration, i förhållande till vad fritidskortet kommer att åstadkomma saknas.

Utförare i civilsamhället

De flesta föreningar utför alla insatser ideellt. Att också behöva hantera och administrera ett fritidskort kan bli en börda, vilket kan leda till att föreningar väljer att inte ansöka om att bli

godkända utförare. Idag stöttar Umeå kommun redan föreningslivet med att ansöka om stöd i rätt tid och att få in korrekta handlingar. Ökade kostnader för föreningar nämns i remissen och Umeå kommun delar bedömningen att det finns en risk för att detta i slutändan drabbar barn och unga genom exempelvis ökade avgifter eller mindre tillgänglighet till aktiviteter.

Umeå kommun ställer redan krav på föreningslivet att vara registrerade och godkända hos kommunen. I förslaget tillkommer krav på att vara registrerad och samarbeta med fler myndigheter och i fler system. Det ökar administrationsbördan ytterligare och tar både kraft och tid från de som arbetar ideellt att utföra uppdraget att leda och skapa en bredd av aktiviteter. Få föreningar har anställd personal och de flesta sköter all administration efter arbetstid.

För att fritidskortet ska fungera krävs att många föreningar ansluter sig till systemet, men det är osäkert hur många som kommer att göra det. Det kan begränsa utbudet av aktiviteter som barnen kan välja mellan, vilket i sin tur minskar kortets effektivitet.

Yttrande från kulturnämnden

Fritidskortet är ett vällovt initiativ. Initiativet förtas helt av den administrativa apparat som läggs på inte bara centrala myndigheter utan även kommunen. Kulturförvaltningen har redan idag ett enklare sätt att hantera de medborgare som har behov av avgiftsbefrielse i Kulturskolan. Kulturnämndens remissvar har fastställts i Umeå kommuns kulturnämnd 2024-09-26. Moderaterna la fram ett eget remissvar som avslogs. Moderaterna reserverade sig mot beslutet.

Umeå kommuns remissvar

Umeå kommuns remissvar har fastställts i Umeå kommuns fritidsnämnd 2024-09-25. Moderaterna la fram ett eget remissvar som avslogs. Moderaterna reserverade sig mot beslutet. Synpunkter har inkommit från Umeå kommuns kulturnämnd vilket redovisas under rubriken yttrande från kulturnämnden.